

VII. TEFSİR ANA BİLİM DALI EŞGÜDÜM TOPLANTISI İZLENİMLERİ

(11-13 Haziran 2010-KONYA)

Serpil BAŞAR*

GİRİŞ

İlahiyat alanında Kur'an ve Tefsir araştırmaları önemli bir yer tutmaktadır. Bu alanın akademisyenleri, ilahiyat fakültesi sayısına baēlı olarak akademisyen sayısının artması ve buna baēlı olarak tefsir alanındaki akademik çalışmalarda görülen hareketlilik nedeni ile yılda bir defa bir araya gelerek, bir tanışma ve görüşme ortamı saēlamakta ve bu önemli alanın sorunlarını tartışmaktadırlar. Her yıl yapılan bu toplantılara zaman zaman çeşitli konu başlıklarındaki sempozyumlar, paneller, çalıştaylar da eşlik etmektedir. Mevcut durumun deēerlendirilmesi ve geleceēe yönelik yapılacak açılımlar için bir araya gelen akademisyenler, bu şekilde her yıl farklı bir ilde ve o ilin ilahiyat fakültesinin ev sahipliēinde verimli görüşmeler ve tartışmalar yapabildikleri ortamı bulabilmektedirler.

Bu yıl VII. düzenlenen Tefsir Anabilim Dalı Eşgüdüm Toplantısı, 11-13 Haziran 2010 tarihleri arasında Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı ev sahipliēinde Konya Bera Mevlana Otel'de gerçekleştirildi.¹ Bu vesile ile Türkiye'nin dört bir tarafından 25'den fazla üniversiteye mensup 100'den fazla akademisyen Konya'da bulundu. Akademisyenlere yönelik olarak "Bir Müfessir Olarak Muhammed b. Cerir et-Taberi" konulu bir sempozyumun ve halka yönelik olarak da "Kur'an'ı Okumaya ve Anlamaya Doğru" konulu bir panelin de eşlik edeceēi duyurulan toplantı, 11 Haziran 2010 Cuma günü saat 14.00'de katılımcıların otel toplantı salonuna iştirakleri ile birlikte saygı duruşu ve İstiklal Marşı ile başladı. Ardından programın sunumunu üstlenen Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr.

* Dr., e-posta: serpil-basar@hotmail.com

¹ Daha önceki yıllarda yapılan toplantılar:
2005-Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
2006 Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
2007-Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
2008 Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
2009- Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

Fethi Ahmet POLAT, açılış konuşmalarını yapmak üzere Selçuk Üniversitesi İlahiyat fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ahmet ÖNKAL'ı kürsüye davet etti. Sn. ÖNKAL, bu tür toplantıların meslektaşların bilgi, görüş ve deneyimlerini paylaşmak için iyi bir imkan sağladığını, konulu toplantıların da problemleri tartışmaya katkı sağladığını ifade ederek, tefsir anabilim dalının geleneksel hale gelen buluşmalarının devamını diledi. Ayrıca fakültelerinde 2010-2011 eğitim yılından itibaren zorunlu hazırlık sınıfının açılacağını, bununla birlikte formasyon derslerinin de başlayacağını, ayrıca Kur'an-ı Kerim ve Kıraat Anabilim Dalı'nın, Tefsir Anabilim Dalı'ndan ayrıldığını, en yakın zamanda bu bölüm için yüksek lisans programının da başlatılacağını duyurdu. Tefsir Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Yusuf İŞİCIK ise, İbn Cerir et-Taberî'nin kendi dönemine kadar Kur'an'ın uygulanmış anlamlarını en itinalı şekli ile toplayan ve tenkide tabi tutan bir müfessir olması nedeni ile tefsirde önde gelen bir temsilci olduğuna, bu yüzden bu toplantıda onun ilmi kişiliğini ve görüşlerini ele almanın önemine dikkat çekti ve şöyle dedi: *“Taberî, müslümanların varisi buldukları ve hayata geçirmekle yükümlü buldukları ilahi kelamın anlamlarını, tutanaklarını onlara ulaştıran çok önemli bir bilim adamıdır. Adeta Kur'an'ın legal yorumunun bir numaralı temsilcisidir. İmam Taberî bilimsel ve rasyonel sınırların asla dışına çıkmamayı kendisine ilke edinmiş, her konuyu kendi şartları ve gerçekliği içinde ele almıştır. Gayri ilmi faktörler Taberî'yi etkilememiştir. Kur'an'ın iç bütünlüğünü, sosyolojisini ve felsefesini daima dikkatle değerlendirmiştir. Kendisini İslam hukukunda, tarih ilminde, dil ve kıraatte ve hadis yorumunda geliştirmiştir. Tehzibu'l-Âsar adlı hadis eseri önemli bir eserdir. Hadis ve rivayetleri derin analize tabii tutarak, ne istediğine ulaşmaya çalışmıştır. Ancak Taberî, İslam âleminde yeteri kadar bilinmemektedir.”* dedi ve yurdun dört bir tarafından toplantıya katılan akademisyenlere teşekkür etti. Açılıştta Konya İl Müftü vekili Hamza KÜÇÜK de bir hoş geldiniz konuşması yaptı.

I. OTURUM: Bir Müfessir Olarak Muhammed b. Cerir et-Taberî

(11.06.2010 Cuma- 14.30-16.30)

14.30 saati itibari ile “Bir Müfessir Olarak Muhammed b. Cerir et-Taberî” konulu sempozyumun ilk oturumuna geçildi. Oturum başkanlığını emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Suat YILDIRIM'ın üstlendiği ilk oturumda Sn. YILDIRIM, tebliğ sahiplerine konuşma süresi olarak yirmi dakika, müzakerelerine ise beş dakika ayrıldığını bildirerek, bu sürelere dikkat edilmesini rica etti. İlk oturumda üç tebliğ sunuldu.

İlk tebliğ, “Taberî'nin Tefsir Anlayışında Selefilik ve İlimli Zahirilik” başlığı ile hastalığından dolayı toplantıya iştirak edemeyen Çukurova İlahiyat Fakültesi'nden Doç. Dr. Mustafa ÖZTÜRK'e aitti. Tebliğ, Dr. Hakan UĞUR tarafından okundu. Tebliğinde Taberî'nin itikadi kimliğinin pek çok çağdaş

alime göre selefi olduğuna dikkat çeken Sn. ÖZTÜRK, onun tefsir anlayışında zahiri mana ile birlikte, sahabe ve tabiin görüşlerine bağlı kalmanın önemli olduğunu, ancak selef kelimesinin Taberi'den asırlar sonra kullanılmaya başladığı düşünülmüşse, bunun İbn Teymiye ve talebeleri tarafından geliştirilen Selefiyye ile tam olarak aynı anlama gelmediğini ama ilahi sıfatlar ve haberi sıfatları anlamada zahiri anlam ile yetinmeyi tercih etmesi ile selefi olarak nitelendirilebileceğini ifade etti. Aynı zamanda Taberi'nin hoca-talebe ilişkisi ile de Selefiyye'ye yakın olduğunu da ifade eden ÖZTÜRK, Taberi'nin tefsirde temel sıhhat ölçütü olarak zahiri manayı esas aldığını, bunun tefsirde nesnellik kaygısı ile geliştiğini ancak ondaki zahiriliğin ılımlı bir zahirilik olduğunu ifade ederek, bunun da Davud ez-Zahiri'nin tedrisinde bir süre bulunmasından kaynaklandığını, özetle Taberi'nin müfessir kimliğinin Selefilik ve ılımlı zahirilik olduğunu ifade etti. Tebliğ, İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Öğ. Gör. Dr. Atik AYDIN tarafından müzakere edildi.

“Siyakin Hegemonik Duruşuna Taberi Düzeltmesi” konulu ikinci tebliğ, On Dokuz Mayıs İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Mustafa ÜNVER'e aitti. Sn. ÜNVER tebliğine, Taberi'nin tefsirde siyak prensibini nasıl işlettiğini ve bunu diğer yöntemlerle nasıl uyumlu hale getirdiğini yani hegemonik olmaktan nasıl kurtardığını anlatmak üzere tebliğini oluşturduğunu ifade ederek konuşmasına başladı. Hiç bir yöntemin tek başına yani hegemonik olarak tefsire yetmeyeceğini, bu yüzden tüm ulumu'l-Kur'an maddelerinin birbirlerini destekledikleri ölçüde anlamaya katkı sağlayacaklarına da dikkat çeken ÜNVER, Taberi'nin de tefsirinde siyaktan yararlanarak kapalı ifadeleri açıkladığını, çok anlamlı lafızların anlaşılmasında siyaktan istifade ettiğini, tefsir rivayetlerini tercih etmesinde siyakın önemli bir rol oynadığı farklı örnekler vererek dile getirdi. Hatta Taberi'nin karşıt delil olmadan siyakın değiştiğini ileri sürmenin caiz olmadığını düşündüğünü, siyaka uygun olmayan serbest yorumlara da karşı çıktığını, ayrıca siyaki çeşitli karinelerle sınırlandırmanın gereğini ifade ederek siyak ilmine teorik bir katkı sağladığını belirten ÜNVER, ayetin siyakının muhtevasını belirlemede etkili olduğu gibi, muhtevanın da siyakını belirlemede etkili olması gerektiğini düşünen Taberi'nin bu ilme teorik olarak önemli bir katkı sağlayan bir alim olduğunu ifade etti ve onun siyaka dayanarak yaptığı tercihleri şöyle sıraladı: 1-Kapalılıkları siyakla açıklama, 2-Tefsir rivayetlerini siyaka göre eleştiri, 3-Hitap yönünü tespitte siyaki kullanması, 4-Ayetin Mekki-Medeni oluşunu tespitte siyak, 5-Lügavi meselelerde siyakın tatbiki, 6-Kıraatler arasındaki tercihinde siyaki kullanımı, 7-Nüzul sebepleri arasında tercihte siyaki kullanımı. Tebliğ, Hitit Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Mesut OKUMUŞ tarafından müzakere edildi.

Bu oturumdaki son tebliğ, “Taberi Tefsiri'nin Şiirle İstişhad Yöntemi Açısından Değerlendirilmesi” başlığı ile Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Yrd. Doç. Dr. Harun ÖGMÜŞ'e aitti. Sn. ÖGMÜŞ, Taberi'nin

h. II. asır lügavi tefsirlerindeki Arap diline dayalı tahlilleri bir araya getirerek karşılaştırma yaptığını ve tercihlerde bulunduğunu, bunu yaparken, Selef'ten gelen rivayetlere öncelik verdiğini, tamamen lafza dayanıp bağlamı gözden kaçırmakla itham edilen rivayetlerin Taberi'nin kriterlerinden süzülerek makbul bir hale geldiklerini ifade etti. Taberi'nin şiirle istişhad yöntemine bizzat başvurmakla bu alana ciddi bir katkı yaptığını, bu arada o asra kadar yazılmış filolojik tefsirlerden bir çok nakilde de bulunduğunu, özellikle Ebu Ubeyde, Ahfeş ve Ferra'dan şevahid olarak nakiller yaptığını ve aralarında tercihler de yaptığını belirtti. Ancak tebliğinin sonunda ÖGMÜŞ'ün ulaştığı şu sonuçlar önemli idi: *"Taberi sadece H. II. asır lügavî tefsirlerdeki yorumları nakledip, tercihlerde bulunmamıştır. Zaman zaman nabve dayalı yorumlar yapmıştır. Nitekim, onun II. asır lügavî tefsirlerinde yer almayan şiirleri delil getirmesi, şevahid bakımında bilgi topladığını gösteren ifadeler kullanması, bu sabada da salahiyyet sahibi biri olduğunu ifade eder."* Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Sadık KILIÇ'ın bu tebliği müzakeresi ile ilk oturum, 16.45 itibari ile tamamlanarak ara verildi.

II. OTURUM: Bir Müfessir Olarak Muhammed b. Cerir et-Taberi

(11. 06.2010 Cuma-17.30-19.00)

II. oturum, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mustafa ALTUNDAĞ'ın başkanlığında yine üç tebliğ sunulmak üzere başladı. Sn. ALTUNDAĞ, tebliğ sahiplerine yirmi dakika, müzakerecilerine onar dakika süre vereceğini, ifade ederek sözü ilk tebliğ sahibine verdi.

İlk tebliğ, On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. İshak YAZICI tarafından sunulan "Taberi Tefsiri Işığında Cennet ve Cehennem Ahvaline İlişkin İddialar" başlığında idi. Sn. YAZICI tebliğine ahiret alemine yönelik ifadelerin mecaz olarak algılanıp algılanamayacağı konusundaki iddiaları, Taberi'nin tefsirinden örnekler vererek açıklayacağını ifade ederek başladı. YAZICI'ya göre bu iddialardan ilki Hz. Adem'in konulduğu cennetin dünyada bir bahçe olduğu ile ilgili idi. Taberi'ye göre ise bu cennet uhrevi olup, semadadır. Diğer bir iddia, cennetin ve cennettekilerin hayatının ebedi olmadığı yönündedir. Taberi ise, Hud, 11/108. Ayet gereğince cennetteki hayatın Rabbin dilemesine bağlı olarak ebedi olduğunu düşünmüştür. Cennetteki hazların ve cehennem azabının ruhani nitelikte olacağı iddiası ile de ilgili olarak Taberi, özellikle azabın cismani olacağını ifade etmiş, cehennem ve cennetteki yiyecek içecekleri de zahiri manası ile almıştır. Böylece cennet-cehennem ahvaline ilişkin ayetlerin yorumunda Taberi, genel yorum ilkelerine bağlı kalarak, hadis ve sahabe nakillerine başvurmuş, ancak ilgili kelime izahlarında dil açıklamaları içinde kalmış ve ilkeli bir tutum sergilemiştir. Tebliğ, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Mevlüt GÜNGÖR tarafından müzakere edildi.

“Bir Tefsir Kaynağı Olarak Taberi’nin Tarihi’l-Umem ve’l-Mülük isimli Eseri” başlığındaki ikinci tebliğ, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden Doç. Dr. Muammer ERBAŞ tarafından sunuldu. Sn. ERBAŞ tebliğinde özetle şunları söyledi: *“Taberi, bu tarih eserini Kur’an verileri doğrultusunda kaleme almıştır. Bu anlamda eserde geniş tefsir izahları görülmektedir, yeri geldiğinde de tefsirine atıflar yapmıştır. Bu nedenle bu eser, kronolojik tarihi bir tefsir olarak nitelendirilebilir. Ancak gerek bilimsel tefsirin alanına giren hususlarda gerekse, kıssalar konusunda tarihi veriler ile ilgili olarak günümüze verileri ile uyum sağlayan bir yaklaşım ile söz konusu alanların yeniden ele alınması gereklidir. Ayrıca eserde tefsirinde bulunmayan sebab-i nüzul rivayetlerini nakletmiş, nesbe dair görüşlerine yer vermiş, ancak mevcut rivayetler ışığında açıklamalar yapmayı tercih edip, zahiri anlam ile yetindiği bazı konularda çıkmazlara girmiş ve dirayet yönü sınırlı kalmıştır. Ancak bu eser, tefsir ilmi açısından önemli bir kaynaktır. Bu nedenle üzerine ciddi araştırmalar yapılması gereklidir.”* diyerek ERBAŞ, tebliğini tamamladı. Bu tebliğin müzakeresi de, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden Doç Dr. İshak ÖZGEL tarafından yapıldı.

Bu oturumdaki son tebliğ, “Taberi’nin Yedi Harf Hakkındaki Görüşleri” başlığı ile Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden Doç. Dr. Abdülmecit OKÇU’ya aitti. Sn. OKÇU tebliğinde, Taberi’nin yedi harfi, yedi müradif lafız, ya da yedi lehçe olduğunu düşündüğünü ifade ederek, Zerkanî’nin bu görüşü; *“Yedi harf, yediye değil, onlardan sadece bir okuyuşa indirgemeyi kasteder. Bu görüşü savunanlar, kendilerini dar bir alana sınırlayıp, tehlikeli açıklamalar yaptılar. Bugün elimizdeki Mushaf’lar yedi harf okuyuşunu içermektedir. Hz. Ebu Bekir zamanında toplanan nüsha bunları içeriyordu. Hz. Osman döneminde ise bu nüsha çoğaltıldı.”* şeklinde tenkit ettiğini, konu üzerinde söz söyleyenlerden birinin de Suphi es-Salih olduğunu ifade etti. OKÇU’ya göre Suphi es-Salih, yedi harfin en çok müsteşriklerce kullanıldığını, gerçekten böyle olsa Kur’an metninin her şahsın istediği gibi okuyacağı bir metin haline geleceğini düşünmüştür. İbn Cezerî ise, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in geçici olarak serbest okuyuş iznini verdiğini, bu iznin Hz. Osman döneminde kalktığını düşündüğünü naklederek, OKÇU tebliğini şöyle tamamladı: *“Bu itiraz ve eleştiriler izafidir. Herkes aşağı yukarı aynı şeyi, farklı ushuplarla söylemektedirler. Bütün İslam alimleri Hz. Osman mushafının tüm keraatleri içerdiğini kabul etmektedir. Bu ibtilaflar gerçek ibtilaflar değil, izafi ibtilaflardır.”* Bu tebliğ, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden Öğ. Gör. Dr. M. Emin MAŞALI tarafından müzakere edilerek II. oturum tamamlandı.

Akşam saat 20.30’da tüm katılımcılar, “1400. Yıl 2010 Kur’an Yılı” münasebeti ile Konya Alaaddin Tepesi üzerinde bulunan Alaaddin Keykubat Konferans Salonu’nda Konya İl Müftülüğü ev sahipliğinde halka açık olarak düzenlenen “Kur’an’ı Okumaya ve Anlamaya Doğru” konulu panele iştirak etmek üzere otelden ayrıldı. Sunuculuğunu merkez vaizi Ali ÖGE’nin yaptığı panel, saygı duruşu ve İstiklal Marşı ile başladı. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden Öğ. Gör. Dr. M. Emin MAŞALI’nın Kur’an tilaveti ile devam

eden panelin açılış konuşması, Konya İl Müftü vekili Hamza KÜÇÜK tarafından yapıldı. KÜÇÜK konuşmasında şu noktalara değindi: *“Yüce Kitabımız’ın çağlar üstü evrensel mesajını olabildiğince geniş kitlelere ulaştırmak, onu okuma, anlama ve yorumlama konusundaki çabaları desteklemek, Kur’an-ı Kerim hakkındaki yanlış yargı, izlenim, korku ve abartılar karşısında onun ruhuna uygun, yeni ve ufuk açıcı yaklaşımların öne çıkmasına fırsat vermek zorundayız. Toplumun din konusunda doğru bilgi ile aydınlatma görevinin ayrılmaz parçası olarak, İslam’ı doğru anlamamanın yolunu, Kur’an’ı ve Peygamberimiz’in sahib sünnetini anlamadan ve bu iki temel kaynağın bilgisini, ahlaki sorumluluk olarak hayatımıza yansıtmaktan geçmektedir.”* Bu açılış konuşmasının ardından Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Ahmet ÖNKAL başkanlığında panelistler haziruna takdim edildi. Prof. Dr. Ahmet ÖNKAL, Kur’an’ı okuma, anlama ve hayata aktarma çabalarının tarih boyunca devam ettiğini, okumanın anlamaya yönelik, anlamamanın da yaşamaya yönelik olması gerektiği yönündeki görüşlerini belirten bir giriş yaparak ilk konuşmayı Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Zeki DUMAN’a verdi. Sn. DUMAN, Kur’an’ı okuma ve anlamamanın önemine temas ederek, sevap olsun diye okumanın halk arasında yaygın olduğunu, bunun yerine anlayarak okumanın ve yaşamamanın ikame edilmesi gerektiğini, okumanın insanın halinde bir farklılık meydana getirmesinin gerekli olduğunu çeşitli ayetlerden örnekler vererek ifade etti.

DUMAN’ın ardından Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU, Kur’an’ın muciz oluşunun yansımalarının nasıl olduğuna ve bu konunun iyi anlaşılması gerektiğine temas ederek şunları söyledi: *“Kur’an’da bahsedilen mucizeler, müşahade edilebilir niteliktedir. O halde Kur’an’ın mucizeyi olduğunu nasıl anlamalıyız? Bu mucize, aklidir ve ancak düşünmekle anlaşılır. Arapça olarak nazil olan Kur’an da Enfal, 8/31. ayette itiraz edenlere meydan okumuş ve ilk muhataplar da onun karşısında söz söylemede aciz kalmışlardır. Kur’an öyle bir mucizedir ki Hz. Peygamber aracılığı ile meydana gelmiş, ancak O’nun vefatı ile son bulmamıştır. Bu konuda mucizliği üzerine Allah’ın tahaddisi nedeni ile benzerinin getirilemediğini düşünen Sarfeciler ile bizzatibi muciz olduğunu düşünen Ehl-i Sünnet arasında tartışmalar tarih boyunca devam etmiştir.”* Sn. HACİMÜFTÜOĞLU, sonra h. II. asırdan itibaren bu ilmin geliştirildiğini, ancak günümüzde ilahiyat fakültelerinde mucizeyi, icazı, fesahati, belagati anlamak için dersler olmadığını ve Arap dili ve belagati dersinde belagat dersinin olmadığını ifade ederek bunun önemli bir eksiklik olduğunu belirtip önemli bir konuya temas ederek sözlerini tamamladı.

Panelde son konuşmacı ise Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ömer DURLU idi. Sn. DURLU, Kur’an’ı okuyarak anlamamanın önemine vurgu yaparak, konu ile ilgili güncel problemlerden örnekler verdi. Kur’an’ı okuyup anlamamanın her müminin ilk görevi olduğunu, ancak anlamadan okumanın daha yaygın olduğunu örnekler vererek anlatan DURLU,

yerine göre de ayetler seçilmeden icra edilen okuyuşların da bir anlamı olmadığını, örneğin Cuma namazı ile ilgili ayetlerin cenaze merasimlerinde okunabildiğini bunun pratikte hiç bir faydasının olmadığını ifade etti. Ayrıca, bilmenin değil, bildiğini uygulamanın önemli olduğunu söyleyerek, mesajı yaşamanın önemine vurgu yaparak sözlerini tamamladı. Panele başkanlık eden Prof. Dr. Ahmet ÖNKAL da cahiliyeden asr-ı saadet toplumu oluşturarak bir devrim yapan Kur'an'ın, en büyük mucizesinin bu olduğunu ve Kur'an'ın bunu her çağda yapabilecek güçte olduğunu ifade ederek panelistlere ve dinleyenlere teşekkür etti. Panele eşgüdüm toplantısı katılımcılarının yanı sıra İl Müftülüğü görevli personeli ve halkın da bir ölçüde iştirak ettiği ve konunun dikkatle takip edildiği gözlemlendi.

III. OTURUM: Tefsir Anabilim Dalının Meseleleri İhtisas Toplantısı

(12 Haziran 2010 Cumartesi- 10.00-12.00)

12 Haziran 2010 Cumartesi günü sabah 10.00 itibari ile “Tefsir Anabilim Dalı'nın Meselelerine Dair Değerlendirme Oturumu”na geçildi. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. M. Sait ŞİMŞEK'in oturum başkanı olduğu değerlendirme toplantısında Sn. ŞİMŞEK; Kur'an'ın tüm ilim dallarının başvuru kaynağını olduğunu, ilim talebesinin mutlaka Kur'an'ı bir bütün olarak okumasının gerektiğini ifade ederek, oturumun açılışı yaptı ve ilk olarak “Tefsir Derslerinde Kur'an'ın Yaşanan Bir Kitap Olduğuna Vurgu Yapılmasının Önemi” başlıklı konuşması için Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Hasan ELİK'e söz verdi. Sn. ELİK, Kur'an'ın Arapçasının kolay ve anlaşılır bir Arapça olduğunu ama iş anlatmaya gelince zor anlatıldığını adeta onun zorluğunun kolay oluşundan kaynaklandığını ifade ederek değerlendirmelerine başladı. Kur'an'ı anlamanın; okumak, anlamak, anlatmak, yaşamak gibi pek çok yönlerinin olduğunu ama hepsinin gerekli olduğunu, dilinin kolaylığı nedeni ile anlama sorununun sahabe dönemi için geçerli bir sorun olmadığını ifade ederek, nüzul dönemi ile zamanımızın farklı olduğuna dikkat çekti. ELİK'e göre anlama sorunu, günümüzün sorunudur. Kur'an'ı anlamada sadece mütekellime iman etmek yeterli değildir, muhatabı bilmek de anlamada önemli bir kriterdir. Bu açıdan Taberi'nin siyaki bilmedeki gayreti, dikkate değerdir.

İkinci konuşmacı, “Yeterlik Kriterleri Bağlamında Tefsir Dersinin Öğretim Sorunları” konusunda görüşlerini ifade eden Kayseri İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Celal KIRCA idi. Sn. KIRCA, özellikle Kayseri İlahiyat Fakültesi'nde tefsir dersinde uyguladıkları ders çalışma yöntemlerinden örnekler verdi ve öğrencileri mutlaka kaynaklar ile buluşturma amaçlı araştırma ödevleri

verdiklerini, bunun da çok verimli olduğunu ifade ederek, ilahiyat, y. lisans ve doktora bölümlerindeki yeterlik kriterlerinden bahsetti.

Bu bölümdeki üçüncü sunum “Yeterlik Kriterleri Bağlamında Tefsir Dersinin Arapça Öğretimi Sorunları” başlığı ile Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden Prof. Dr. Erdoğan PAZARBAŞI’na aitti. İlahiyat fakültelerinin hazırlık sınıflarının kaldırılması nedeni ile Arapça eğitiminin olumsuz yönde etkilenmesinin tefsir eğitimini de etkilediğini vurgulayan Sn. PAZARBAŞI, derslerde hoca ile öğrenciler arasında bir ilim dili oluşturmakta bile zorlanıldığına, bu anlamda seviyenin her yıl gittikçe düştüğüne işaret etti ve her fakültede tekrar Arapça hazırlık sınıflarına geri dönülmesi gerektiğini vurguladı. Bu sunum ile oturuma öğleden sonra devam edilmek üzere ara verildi.

Öğleden sonra son sunum ve serbest değerlendirmeler için 14.00 saati itibari ile tekrar toplandı. Dokuz Eylül İlahiyat Fakültesi’nden Prof. Dr. Hüseyin YAŞAR, yeni kurulan Tefsir Akademisyenleri Derneği hakkında görsel bir sunum yaparak bilgi verdi. Derneğin amacı, kurucu üyeleri ve yapmayı düşündükleri faaliyetleri katılımcılar ile paylaşan YAŞAR, her ilahiyat fakültesinden seçilecek bir temsilci aracılığı ile dernek arasında koordinasyonu sağlamak istediklerini, gerekli üye sayısı ve mali desteğe kavuşulduğu takdirde derneğin, Kur’an ve tefsir alanı ile ilgili ilmi faaliyetlere ve her yıl yapılan eşgüdüm toplantılarına ev sahipliği yapabileceğini vurgulayarak, dernek yararına ortak ders kitabı projesinin de hayata geçirilmesinin önemli olduğunu hatırlattı.

Serbest değerlendirmeler bölümünde oturum başkanı ŞİMŞEK, ilk sözü Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Kemal ATİK’e verdi. Sn. ATİK, iki günlük yoğun programda hem Taberi’nin ele alındığını hem de panel yaptıklarını, bununla birlikte tefsir alanının sorunlarını da tartıştıklarını bu yüzden, yoğun bir program olduğunu ifade etti. Ancak Taberi’nin daha ele alınmayan ve eleştirilmeyen pek çok yönünün olduğunu dile getiren ATİK’in ardından, ikinci serbest değerlendirme için Atatürk Üniversitesi’nden Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ, söz aldı. Sn. CEBECİ de eşgüdüm toplantılarında özellikle tefsir alanının öğretim sorunlarının ele alınmasının önemli olduğunu, bunların geleceği tasarlama da önemli bir veri sağlayacağını, şu anda hazırlık sınıfı olmayan ilahiyatlarda öğrenci ile her şeye sıfırdan başladıklarını, arada ortak bir dil kurmada zorlandıklarını ifade ederek, ayrıca öğrencilerde eski öğrencilere göre idealizm olmadığını, bir heyecansızlık ve ruhsuzluk olduğunu ifade etti. Üçüncü serbest değerlendirme için Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden Prof. Dr. Talip ÖZDEŞ söz alarak, iki günlük programda bu yoğun içeriğin yerine tefsir öğretiminin sorunları mı yoksa başka sorunların tartışılacağına bir karar verilmesinin uygun olacağını, aslında Taberi’nin yeterince tartışılmadığını, ayrıca burada tefsir öğretiminin sorunlarının tartışılmasının daha önemli olduğunu, çünkü öğrencideki vizyon eksikliğinin

önemli olduğunu, Kur'an eğitiminin bir şuur haline dönüşmemesinde de bunun etkili olduğunu söyleyerek, Arapça hazırlık sınıflarına işlerlik kazandırılmasının önemine vurgu yaptı.

Bu konuşmaların ardından, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ başkanlığında dilek ve temenni konuşmalarına geçildi. İlk sözü alan emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Veli ULUTÜRK, hocaların ihlaslı olmasının önemine dikkat çekerek, öğrenciye gayretle bir şeyler verilmeye çalışılırsa mutlaka başarı sağlanacağını ifade etti. Prof. Dr. Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU ise, %30 dersleri Arapça öğretilme zorunluluğu olan hazırlık sınıflarının ilahiyat fakülteleri için bir fırsat olduğunu, böylece meslek derslerinin kalitesinin yükseldiğini, yoksa meslek derslerinde Arapça eğitim verilmek zorunda kalındığını hatırlatarak, bunun kıymetinin bilinmesini istedi. Ardından söz alan Prof. Dr. Suat YILDIRIM, yurt içinde yapılan çalışmaların yurtdışına ve özellikle Arap ülkelerine ulaştırılmasında sıkıntı olduğunu, ayrıca yeni kurulan derneğin tefsir akademisyenlerini birleştirici bir rolünün olması gerektiğini vurguladı. Prof. Dr. Ahmet ÇOŞKUN ise, Kur'an'ın güncel meselelere çözüm üretebilme özelliğinin daima göz önünde bulundurulması gerektiğini ifade etti. Prof. Dr. Celal KIRCA da konuşmasında, dernek yararına yapılacak ortak ders kitabı projesinin çok önemli olduğunu, bu oluşturulduğu takdirde ilahiyatlar arasında tefsir eğitiminde de bir eşgüdümün sağlanacağını, temelde bilinmesi gereken konularda bir birliktelik oluşturulacağını ve bunun tefsir eğitimine olumlu bir katkısının olacağını, bu nedenle de dernek faaliyetinin tüm akademisyenlerce desteklenmesi gerektiğini vurguladı. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Ali AKPINAR, yaptıkları program çerçevesinde tarihi ve dini mekanların gezilmesi yönünde bir gezi programlarının olmadığını, çünkü sadece kalınan otel civarında otuz adet tarihi cami bulunduğunu, medreselerin bir çoğunun şehir merkezinde ve ulaşımının kolay olduğunu ayrıca Mevlana Müzesi'ne de çok yakın oldukları için burayı da gezi kapsamında değerlendirmediklerini ifade ederek, toplantı sonrası yapılacak şehir turu hakkında bilgi verdi. Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi DKAB Öğretim Üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Mustafa ŞENTÜRK de söz alarak, yeni açılan eğitim fakülteleri DKAB bölümlerinde görev yapan ve tefsir alanında akademik çalışma yapan öğretim üyelerinin de organizasyonlarda unutulmaması dileğinde bulundu. Toplantıya ev sahipliği yapan Prof. Dr. Yusuf IŞICIK da söz alarak, iki gün boyunca katılımcıları ağırlamaktan memnun olduklarını ifade ederek, toplantı koordinasyon ekibine teşekkür etti. En son söz alan İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden Prof. Dr. Mevlüt GÜNGÖR, bir yıl sonraki koordinasyon toplantısında ev sahibi olacaklarını ifade ederek, katılımcıları İstanbul'da görmekten memnun olacaklarını belirtti. Dilek ve temenniler oturumuna başkanlık eden Prof. Dr. Lütfullah Cebeci de iki günlük yoğun programın verimli geçtiğini ifade ederek toplantıyı tamamladı.

Katılımcılar, daha sonra bir şehir gezisi için otelden ayrıldılar. Bu gezi kapsamında önce Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ziyaret edildi. Fakülte bahçesinde katılımcılara çay ikramında bulunuldu. Daha sonra Meram gezisi ve şehrin yukarıdan görünümü için Meram Bağları üzerine bir gezi yapılarak otele dönüldü. Akşam yemeğinin ardından katılımcılar, her hafta cumartesi akşamları icra edilen sema gösterisini izlemek üzere Mevlana Kültür Merkezi'ne geçtiler. Sema töreni sonrası iki günlük program tamamlandı.

Özetle; iki günlük programdaki yoğunluk, katılımcılar tarafından olumlu ve olumsuz yönleri ile ele alındı, ancak tefsir öğretim sorunlarının ağırlıklı olarak tartışılması kanaati daha çok ifade edildi. Taberi'nin tefsir yönlerinin ele alınması gibi geniş konuların başka sempozyumlarda tartışılmasının daha iyi olacağı ifade edilmekle birlikte, bu konudaki tebliğlerin önemli hususlara dikkat çektikleri, özellikle istişhad, siyak ve cennet-cehennem ahvali konusundaki tartışmaların bu vesile ile dile getirilmesinin önemi vurgulandı. Her yıl tekrarlanan bu toplantılardan VII. olan Konya toplantısında geniş katılım sağlanmakla birlikte, tek bir binada organize edilmesi nedeni ile zamanın etkili ve verimli kullanılmasının da sağlandığı gözlemlendi. Genç akademisyenler ile tecrübeli akademisyenlerin bir araya gelip, görüşüp tanışma ortamı yakaladıkları toplantı, bu açıdan da verimli oldu. Ayrıca tefsir akademisyenlerini bir araya getirerek ilmi faaliyetler yapmayı planlayan TADER'in de bu toplantıda açılışının ve tanıtımının yapılması, dernek adına katılımcılar ile güncel tefsir sorunları üzerine canlı röportajlar yapılması, toplantının bir başka faydalı yönü idi. Konya'nın tarihi mekanlarına yakın olmak da ayrıca manevi bir atmosferin yakından yaşanmasını sağladı ve Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bahçesindeki çay molası, katılımcılara samimi sohbetlerin yapıldığı bir dinlenme ortamı sağladı. Son olarak şunu da söylemek gerekir ki, programın sema törenine katılımı sonlandırılması ile Konya ilinin özelliklerine uygun bir kapanış yapıldı.